

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Teze diplomové práce

Insolvenční zákon a institut osobního bankrotu

Adéla Mezerová

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce „Insolvenční zákon a institut osobního bankrotu“ je rozdělena do dvou částí, a to na část teoretickou a praktickou.

Teoretická část se zaměřuje na problematiku relativně nového insolvenčního zákona (zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení) a především pak na institut osobního bankrotu jakožto jeden ze způsobů řešení úpadku.

V praktické části práce je provedena analýza vývoje zadluženosti českých domácností a vývoje insolvencí v ČR. Dále je v práci řešena problematika nedostatečné finanční gramotnosti a následně identifikovány nejčastější chyby, kterých se dlužníci při lehkomyšlném zadlužování dopouštějí. Stěžejní část práce představuje rozbor konkrétního procesu oddlužení, kde je nejprve stručně popsána situace dlužníka a ověřeny základní předpoklady pro povolení oddlužení a dále popsán průběh celého procesu od podání návrhu až po osvobození dlužníka od placení zbývajících dluhů.

Klíčová slova

Osobní bankrot, oddlužení, insolvenční zákon, insolvence, úpadek, dlužník, věřitel

Cíl práce a metodika

Cílem diplomové práce je analyzovat současnou právní úpravu oddlužení dle insolvenčního zákona a na základě zpracované analýzy provést rozbor konkrétního procesu oddlužení. Dílčím cílem je dále nalezení problémových oblastí způsobujících rostoucí zadluženost a navržení možných řešení.

Teoretická část práce byla zpracována na základě analýzy platných právních předpisů, článků a odborné literatury zabývajících se insolvenčním zákonem a problematikou osobního bankrotu. Doplnující informace k analýze poskytla také řada internetových zdrojů, které byly využity především pro účely jednoduššího pochopení některých souvislostí.

V první polovině praktické části práce je provedena analýza časových řad vývoje zadluženosti českých domácností a poté také vývoje insolvencí v ČR. Údaje ke zpracování časových řad byly čerpány z databází Českého statistického úřadu, České národní banky, internetových stránek CRIF a společnosti Creditreform, která se vývojem insolvencí zabývá již od počátku existence insolvenčního zákona. K prováděným výpočtům byly využity základní matematicko-statistické metody.

Pro druhou polovinu praktické části práce byla zvolena metoda případové studie, pomocí níž je na reálném případě ukázáno, jak celý proces oddlužení funguje a probíhá v praxi. Podstatou případové studie je prozkoumáním jednoho ukázkového případu lépe porozumět ostatním případům podobného charakteru.

Údaje a dokumenty nezbytné pro zpracování studie byly získány z insolvenčního rejstříku. Doplnující informace dále poskytl dlužník a oslovený insolvenční správce. Ke zpracování případové studie byly využity rovněž poznatky z provedené analýzy insolvenčního zákona a osobního bankrotu.

Zhodnocení výsledků a doporučení

Trend života na dluh se v posledních letech stal jedním z nejvýznamnějších celospolečenských problémů, který nemůže být veřejností nadále přehlížen, ale je nutné jej intenzivně řešit. Důvodem výběru tématu této diplomové práce byl právě zájem o řešení problematiky rostoucí zadluženosti českých domácností. Vývoj zadluženosti přiměl zákonodárce k zamyšlení a vyvinutí úsilí na přepracování nástrojů úpadkového práva. Jedním z výsledků těchto činností byl vznik institutu oddlužení neboli institutu osobního bankrotu jakožto jednoho ze způsobů řešení úpadku dlužníka.

Provedené analýzy dokazují dlouhodobě rostoucí charakter zadluženosti českých domácností, která až do roku 2008 rostla především díky klesajícím úrokovým sazbám alarmující rychlostí. Nastolené tempo růstu zbrzdila až finanční krize v roce 2008. Za pozitivní lze shledat trend vývoje posledních let, kdy se meziroční přírůstky zadluženosti postupně snižovaly a nepřekročily hodnotu 5%.

Zadluženost českých domácností má značný vliv také na vývoj insolvencí v ČR. Vzájemná provázanost vývoje zadluženosti a vývoje insolvencí je dána především skutečností, že domácnosti mají největší podíl na podávaných insolvenčních návrzích. Nástup insolvencí byl v důsledku novosti insolvenčního zákona spíše opatrný. Postupně se ovšem zákon dostal do povědomí lidí natolik, že zájem o jeho využití výrazně rostl. Současně s rostoucím zájmem přibývalo i poradenských a informačních kanálů, díky kterým se zvyšovala úspěšnost návrhů. Rok 2014 se stal zlomovým, jelikož poprvé od platnosti insolvenčního zákona poklesl počet insolvenčních návrhů i návrhů na oddlužení. Úbytek celkového počtu insolvenčních návrhů byl způsoben především poklesem návrhů u firem, na nichž se podepsala nejen změna metodiky, ale také průběh finanční krize. Oproti tomu pokles návrhů na oddlužení naznačuje, že většina osob nacházejících se v úpadku své problémy cestou oddlužení řeší nebo dokonce již vyřešila. Dalším faktorem, který na počet podaných návrhů na oddlužení měl vliv, byla novela zákona platná od ledna 2014, podle níž mohou manželé podávat společný návrh na oddlužení.

Pro rok 2015 lze předpokládat, že se zadluženost s ohledem na očekávané oživení ekonomiky bude i nadále zvyšovat. Velkou měrou se na tom budou podílet především rekordně nízké úrokové sazby z hypoték, díky kterým roste zájem o čerpání úvěrů na bydlení. Naopak u insolvencí lze očekávat spíše mírně klesající nebo stagnující vývoj.

Na rostoucí zadluženosti se podílí mnoho faktorů. Mezi jeden z nejvýznamnějších a relativně řešitelných problémů patří nedostatečná finanční gramotnost obyvatelstva, která způsobuje lehkomyšlné zadlužování a propadání do dluhové pasti. V důsledku neznalosti finančních produktů si lidé často nejsou vědomi chyb, kterých se při zadlužování opakovaně dopouštějí a dostávají se tak do obtížně řešitelných situací. Na nedostatečné finanční gramotnosti pak na úkor spotřebitelů profituje řada neseriózních firem.

Současnou situaci je možné řešit pouze cestou zákona nebo vyvinutím úsilí právě na zvyšování finanční gramotnosti. Jelikož je český národ v obcházení zákonů poměrně

vynalézavý, lze zvyšování finanční gramotnosti označit za vhodnější variantu, která by do budoucna měla přinášet také dlouhodobější efekt.

Podle provedených statistik je nejvíce zadlužena ta věková kategorie, která se aktuálně podílí na výchově budoucí generace. S ohledem na skutečnost, že největší roli v předávání informací mají rodiče a vzdělávací instituce, stává se zmíněná věková skupina významným negativním strůjcem budoucího vývoje. Jelikož by předávání špatných finančních návyků vedlo pouze k dalšímu zadlužování a varianta zlepšení rodinného zázemí prostřednictvím vnějších zásahů je takřka nemožná, nezbyvá než se vydat opačným směrem, a to cestou vzdělávacích institucí. V současnosti existuje řada projektů, které se v oblasti zvyšování finanční gramotnosti angažují, nicméně u většiny z nich chybí výraznější podpora a zapojení státních institucí. Vzhledem k rostoucí zadluženosti by se finanční gramotnost měla intenzivně řešit především na národní úrovni, a to tak, že se programy zvyšující finanční gramotnost budou povinně zavádět do všech úrovní školních zařízení.

Výstupem předložené práce je zpracovaná ukázka konkrétního procesu oddlužení, která má sloužit jako vzor ke snazšímu pochopení případů obdobného charakteru.

V úvodu případové studie byla dle informací uvedených v návrhu na oddlužení popsána výchozí situace dlužnice. Dále byly ověřeny základní předpoklady pro povolení oddlužení a proveden předběžný výpočet uspokojení nezajištěných věřitelů. Podmínkou oddlužení formou splátkového kalendáře je, že dlužník musí být v průběhu následujících 5 let schopen uspokojit pohledávky nezajištěných věřitelů alespoň ze 30%. Podle předběžného výpočtu zpracovaného na základě informací uvedených v podaném návrhu vyšlo, že by hodnota plnění měla činit více než 30%, a to konkrétně 57,1%. Po doplnění nedostatků návrhu a úhradě zálohy na náklady insolvenčního řízení vydal soud rozhodnutí o úpadku dlužnice, v němž povolil jeho řešení formou oddlužení. V rozhodnutí byl rovněž ustanoven insolvenční správce, stanoveno datum konání přezkumného jednání a schůze věřitelů.

V druhé fázi procesu měli věřitelé prostor k uplatnění svých pohledávek podáním přihlášky. Důležitou úlohu měl v této fázi především insolvenční správce, který vypracoval zprávu o své dosavadní činnosti, seznam přihlášených pohledávek a soupis majetkové podstaty dlužnice. Uvedené dokumenty byly podkladem svolaného přezkumného jednání. Všechny přihlášené pohledávky byly zjištěny v plném rozsahu a dlužnice žádnou z nich nepopřela, pouze u přihlášky věřitele ČSOB Leasing uvedla, že je již převedena na manžela, který hradí splátky. Jelikož insolvenční správce sdělil soudu, že dlužnicí

navrhovaný způsob oddlužení plněním splátkového kalendáře považuje za vhodný, bylo bez přerušení jednání vydáno usnesení o jeho schválení. V usnesení byl uveden závazný poměr, v jakém se bude mezi věřitele dělit částka zabavitelná části mzdy dlužnice zbývající po odečtení odměny insolvenčního správce.

V závěru případové studie byl zhodnocen průběh současného plnění splátkového kalendáře a dle aktuálních údajů vypočtena očekávaná hodnota uspokojení. Jelikož u dlužnice v dlouhodobém horizontu nedošlo ke změně zaměstnání, lze předpokládat, že se nezmění ani příjmové podmínky a plnění splátkového kalendáře řádně dokončí s očekávaným 55% uspokojením nezajištěných věřitelů.

Z provedené případové studie paní EK je patrné, že proces oddlužení je tzv. během na dlouhou trať, což dokazuje i skutečnost, že návrh byl podán 29. 3. 2011 a ke konečnému rozhodnutí o schválení oddlužení formou splátkového kalendáře došlo až 10. 8. 2011. Případ paní EK je zdárným příkladem toho, že i přes řadu chyb, kterých se v minulosti dopustila, existuje šance na nový začátek.

Prvním krokem k řešení finančních problémů je přiznat si situaci, do které se dlužník dostal. Lidé nacházející se v úpadku by rozhodně neměli na nic čekat, ale své problémy okamžitě řešit, neboť jejich odkládáním se vše pouze zhoršuje. Pokud si nevedí rady sami, měli by využít pomoc odborníků a pokusit se společně najít možné východisko. K uzavíraným smlouvám by si měli schovávat veškerou dokumentaci, neboť právě ta může být v budoucnu podkladem pro nalezení možného řešení.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

HÁSOVÁ, Jiřina. MORAVEC, Tomáš. *Insolvenční řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 280 s. ISBN 978-80-7400-459-9.

KISLINGOVÁ, Eva, RICHTER, Tomáš, SMRČKA, Luboš, a kol. *Insolvenční praxe v České republice v období 2008 – 2013*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 144 s. ISBN 978-80-7400-497-1.

KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon): komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 1106 s. ISBN 978-80-7400-320-2.

KOZÁK, Jan, BUDÍN, Petr, DADAM, Alexandr, PACHL, Lukáš. *Insolvenční zákon a předpisy související. Nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení. Komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013. ISBN 978-80-7357-243-3.

MARŠALÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele: příručka zejména pro neprávnický*. 3. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2014. 496 s. ISBN 978-80-7201-939-7.

RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2008. 471 s. ISBN 978-80-7357-329-4.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Základy insolvenčního práva*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2008. 322 s.. ISBN 978-80-87071-88-5.

WINTEROVÁ, Alena, a kol. *Civilní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2008, 751 s. ISBN 978-80-7201-726-3.

Internetové zdroje:

Creditreform. [online]. 2014 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://www.creditreform.cz/novinky-downloads/vyvoj-insolvenci-v-cr.html>

CRIF: Czech Credit Bureau. [online]. 2014 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://www.crif.cz/Novinky/Pages/Novinky.aspx>

ČNB: ARAD systém časových řad. [online]. 2015 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.hlavni_ukazatele?p_iframe=0&p_lang=CS

Justice.cz: Insolvenční rejstřík. [online]. 2015 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>

Justice.cz: Insolvenční zákon. [online]. 2015 [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/>

Právní předpisy:

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). Dostupné z:
<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/insolvenzni/>